

תשא

בנדוד: אלס שכר פון מקיים זיין מצות מחצית השקל באקומט מען, כופר נפשו.

איז וואס איז דער פלא און — א גרוי-סער פלא פון משה רבינו וואס דורך דער מצוה גיט מען „שכר“ — כופר נפשו?

אויך איז ניט פארשטאנדיק דער ענטפער פון דעם אויבערשטן — הראהו „מטבע של אש“:

(א) וואס איז דער דיוק „מטבע של אש“ דוקא? — וממה נפשך:

אויב דער דיוק פון „אש“ איז מצד דעם וואס אלע ענינים דלמעלה זיינען של „אש“ („משרתיו אש לוהט“, וכיו"ב), און דערפאר, ווען דער אויבערשטער באווייזט א דבר מסוים איז עס בצורת „אש“ — איז דאך ניט נויטיק דאס צו מדגיש זיין במיוחד דא (וויבאלד אז אלע ענינים דלמעלה זיינען של אש):

און אויב מ'זאל זאגן, אז לולא דער הדגשה „מטבע של אש“ וואלט מען גע-קענט מיינען אז דער אויבערשטער האט באוויזן א מטבע כפשוטה, מטבע של כסף (און ניט של אש) — ע"ד, והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית

א. אויפן פסוק „זה יתנו גו'“ (ביים ציווי פון מחצית השקל) זאגן חז"ל: כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה... והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו.

וואס איז די שוועריקייט אין „מחצית השקל“ ביז אז דער אויבערשטער זאל דערפאר דארפן באווייזן צו משה רבינו א „מטבע של אש“? איז תוספות מבאר, אז „תמה (משה) על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו“.

אבער דאס פאדערט א ביאור:

וואס איז געווען די תמי' ופלא ביי משה רבינו וואס די נתינה פון מחצית השקל קען זיין „כופר נפשו“ — יעדער פשוטער שטאט-מגיד [וועמענס שכל איז שלא בערך כלל וכלל צו שכלו של משה רבינו — דער „גבחר מכל מין האדם אשר השיג... יותר כו'“, און תכלית השלימות אין שכל] איז עס מסביר גאר בפשטות: ווען א איד איז מקיים א מצוה קומט אים דערפאר א שכר ולפעמים א שכר גדול ביותר, כמש"נ, אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו' אלע ברכות וואס ווערן דארט אויסגערעכנט; ועד"ז

(1) פרשתנו ל, יג.

(2) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא פרשתנו ט. נשא יא. במדבר פ"ב, ג. הובא בפרשי עה"פ. וראה לקו"ש חט"ז ע' 381. וש"נ.

(3) ד"ה זאת — חולין מב, סע"א. וראה מדרשים שצויינו בלקו"ש שם הערה 2 (וראה שם ע' 383, 389 ואילך).

(4) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק היסוד הו'.

(5) ר"פ בחוקותי.

(6) ומצינו שכר מפורש בפרט בנוגע חיי נפשו — במצות צדקה שסתמה בממון — תנחומא משפטים

טו ועוד — ושכבר נצטוה משה ע"ד גמ"ח וכו' לפני מצות מחה"ש — ובפירושה ניתנה כל' היד בהקדמתו — היינו מדחיל בזה.

(7) ובפרט ע"פ לשון התוספות שתמיהתו היתה „מ"ה, שדבר איהו שיהי' — אינו יכול להיות כופר נפש“.

(8) להעיר ממרזל שאדם אומר כפשטות (ובודאות): סלע זו לצדקה בשביל שיהי' בני (פסחים יח, סע"א וש"נ).

(9) תהלים קד, ד.

נתינו⁽¹⁴⁾. איז וואָס איז די תמי' פון משה רבינו, און ביי דעם ענין פון מחצית השקל דוקא?

זאת ועוד: אויב צוליב דעם, וואָלט געווען גענוג אַז דער אויבערשטער זאָל זאָגן משה'ן אַז דורך דער מצוה וועט די מטבע ווערן אַז ענין פון „אשׁ“; ואדרבא עס האָט געדאַרפט זיין דוקא (און נאָר) דורך זאָגן — וואָרום אַזוי איז דאָך געװען די נתינה פון כל התורה ומצותי צו משה! פאַרוואָס האָט דאָ דער אויװערטשער געדאַרפט אַרױסנעמען און באַווייזן אַ „מטבע של אשׁ“ און זאָגן „זה יתנו“?

דערפון וואָס דוקא ביי דעם ענין האָט זיך געפאַדערט די פעולה מיוחדת פון אויבערשטן צו באַווייזן „מטבע של אשׁ“ און זאָגן „זה יתנו“ — איז מוכרח צו זאָגן, אַז ביי מחצית השקל איז דאָ אַן ענין מיוחד וואָס איז ניטאָ ביי אלע אַנװערע מצות.

ג. די נקודת הביאור אין דעם — יש לומר:

דער ענין פון שכר מצוה — קען זיין אויף צוויי אופנים⁽¹⁵⁾: (א) די עשיית המצוה איז אַזאָ פעולה וואָס מצד תוכן ענינה — ברענגט זי שכר פלוני; דער שכר איז אַ „מסובב“ פון פעולת המצוה. (ב) תוכן פעולת המצוה איז ניט שייך (ע״פ שכל, עכ״פ) צו שכר פלוני, נאָר אַזוי איז רצונו של הקב״ה, צו געבן דעם דאָזיקן שכר פאַר דעם קיום פון דער געוויסער מצוה.

דכשם ווי בנוגע די מצות עצמן זיי נען פאַראַן מצות וואָס מען טוט זיי ניט

בהר״ם⁽¹⁶⁾, וואָס מען האָט אים באַוויזן דעם תבנית פון אַ משכן גשמי⁽¹⁷⁾ (ע״פ פשוטו של מקרא) — פאַדערט זיך ביאור (לאידך): מיט וואָס איז אַנדערש מחצית השקל וואָס ביי אים איז מוכרח צו ווייזן אַ „מטבע של אשׁ“ דוקא?

(ב) ועיקר: וואו איז דאָ דער ענטפער אויף משה רבינרס תמי' (ווי אַזוי קען די נתינה פון אַ מחצית השקל זיין כופר נפשו) דורך דעם וואָס הראהו הקב״ה „מטבע של אשׁ“?

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן, אַז די צוויי שאלות הנל (אין דעם ענטפער פון אויבערשטן) ווערן פאַרענטפערט אחת בחבירתה:

דער ענטפער אויף דער תמי' ווי קען די נתינה פון מחצית השקל זיין „כופר נפשו“ איז — הראהו הקב״ה „מטבע של אשׁ“; ווען אַ איד איז מקיים אַ מצוה (כה דברי כאשׁ⁽¹⁸⁾) דורך אַ מטבע גשמית, וּעאכ״כ ווען ער איז מקיים די מצוה מיט חיות און התלהבות („אשׁ שבנפשו⁽¹⁹⁾) — ווערט עס אַן ענין של „אשׁ“, און דעריבער קען די נתינה זיין „כופר נפשו“.

אַבער עפ״ז ווערט נאָך שטאַרקער די (ערשטע) שאלה הנל (סעיף א) — וואָס איז מלכתחילה די תמי' פון משה רבינו: אַט די הסברה (אַז דורך מקיים זיין אַ מצוה ווערט אַן ענין פון „אשׁ“) — איז (א) אַ דרש רגיל ביי יעדן דרשן, און (ב) בנוגע צו אַלע מצות, אַז דורך טאָן אַ מצוה איז מען ממשיך און פועל אין דעם דבר מצוה אַן ענין פון „אשׁ“ (רוח-

(10) תרומה כו, ל.

(11) ראה מנחות כט, א.

(12) ירמ' כג, כט.

(13) ראה לקיטש ח"ג ע' 925 ואילך. תט"ז ע' 390

ואילך. ועוד.

(14) ראה לקיטא להל"מ סרכ"ז (נה, א). אר"ת פ'

אחרי (לח, ג"ד).

(15) להעיר משל"ה בית אחרון (יב, א"ב).

(ויל אַז דאָס דריקט זיך אויס אויך אין דעם מקום פון כסף וזהב כפשוטם: אין סוג הדומם גופא, איז מקומם (ברובם) במעמקי האדמה דוקא²², תחתון שאין תחתון למטה ממנו, און דערנאך מוז אויך זיין — מצרף לכסף וכו' לזהב²³.)

ולאידך איז „כופר (נפשו' — יעדע נפש — א דבר הכי נעלה, ועאכו"כ די נפש פון א אידן וואָס איז „חלק אלקה ממעל ממש“²⁴).

האָט קיין אַרט נישט ע"פ שכל, אַז די פעולה פון נתינת ממון גשמי (תכלית הירידה), זאל מצד תוכן ענינה פועל'ן דעם ענין פון „כופר נפשו' פון א חלק אלקה ממעל ממש“ (תכלית העילוי²⁵)!

און אע"פ אַז זייענדיק א מצוה ווערט עס ווי אַלע מצות „אשׁ“ (כנ"ל סיב) רוחניות — איז דאָך דאָס נישט אַ שינוי וועלכער איז פאַרבונדן מיט דער מטבע גשמית גופא²⁶, וואָרעם דער „אשׁ“ קומט מצד דער „מצוה“ (ורוחניות) שבוה, אַבער די מטבע עצמה בלייבט אַ מטבע גשמית. קומט אויס, אַז די פעולת המצוה (די נתינה פון אַ מטבע גשמית) גופא — איז כלל נישט בערך (מצד תוכן ענינה) צו קענען אויפטאָן „כופר נפשו'.

מצד הטעם, נאָר ווייל „גזירה גזרתי חוקה חקתי“ — אַזוי איז אויך בנוגע צו שכר המצות, אַז עס קען זיין אַז אויף געוויסע מצות (אויך פון דעם סוג „משפטים“) זאל מען געבן אַ שכר גדול בערך המצוה, ווייל אַזוי איז רצונו של הקב"ה, „חוקה חקתי“.

ועד"ז בעניננו — דער „שכר“ פון „כופר נפשו' פאַר דער מצוה פון נתינת מחצית השקל:

וויבאַלד אַז מחצית השקל (א מטבע גשמית) און „כופר נפשו' (רוחניות) האָבן קיין ערך נישט צווישן זיך, ביז זיי זיינען הפכים מן הקצה אל הקצה

[ווי מען זעט בנוגע תכלית בריאת האדם — לשמש את קונוי²⁷: ממון — כסף וזהב — איז (צווישן ענינים גשמיים גופא) א דבר הכי תחתוני²⁸, ווי מ'זעט עס במוחש ביי „תאוות ממון“ ווי נידעריק דאָס קען מוריד זיין אַ מענטשן²⁹, ביז אַז „קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו“³⁰ און „אדם בהול על ממו-
נ"י³¹

16) לשון שהובא בכ"מ, והוא במדרש תהלים (באבער) ט, ב. — ובתנחומא חוקת (ג, שם, ח), במדבר (פיט, א, שם, ח) ועוד. חוקה חקתי גזירה גזרתי.

17) קדושו פב, א (במשנה).

18) ויש לומר, ש(גם) מטעם זה נקרא הממון היקום אשר ברגליהם (עקב יא, ו ובפרשי — מפסחים קט, א. סנהדרין קי, א. במדבר פיח, יג. ושי) — בבחינת רגלים.

19) ולהעיר, שחטא העגל — שמחצה"ש היה הכפרה עליו (ירושלמי שקלים פ"ב סה"ג. תנחומא פרשתנו י"א. ועוד) — בא ע"י הריבוי כסף וזהב שלהם, וכמשיג (הושע ב, י ע"פ פרשי ר"פ דברים ד"ה ודי זהב) „וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל“ וראה פרשי פרשתנו לב, לא.

20) שבת רפכ"ד. שו"ע אדה"ז חא"ח ר"ס רסו. ששכ"ט ס"ז.

21) שבת ק"ז, ב. ועוד. רמב"ם הל' שבת פ"ז הכ"ב. פכ"ג הכ"ב.

22) להעיר מהמבואר (סה"מ הש"ת ע' 114. וראה תו"ח שמות ק"ב, ב) דהר מורה על עליית הדומם.

23) משלי יז, ג. שם כז, כא. — וראה אגה"ק סי"ב. דרושי פ' שקלים (הוספות לתוי"א ק"א, ג).

24) תנאי רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב).

25) ובפרט ע"פ הפ"ד „כופר נפשו' בכתבי האריזל (טעה"מז פרשתנו. ס' הליקוטים שם) — וראה לקוטי לוי"ז על פסוקי תנ"ך ס"ע נב.

26) להעיר מהא דוכי"כ סוגי קדושה אינם משנים חומר הדבר, כ"א רק צורתו (ס"ת וכו' — ראה

מפענח צפונות פ"א ס"ה ושי"ג).

ד. און דאס איז געווען די תמי' (וספק) פון משה רבינו:

מצד שכלו של משה — שכל דתורה — איז אויסגעקומען, אז דער „שכר“ פון „כופר נפשו“ אויף דער נתינה פון מחצית השקל איז בגדר „חוקה“; ע״פ שכל איז עס א דבר תמוה ויש מקום להרהור בו, נאך וויבאלד אז דאס איז רצונו של הקב״ה, „חוקה חקקתי“ — איז „אין לך רשות להרהר בה“;

אבער לאידד: דערפון וואס דער אוי-בערשטער האט ניט מגדיר געווען און ניט אנגערופן די מצוה פון מחצית השקל א חוקה — איז זיכער, אז עס איז דא א הסברה אין דעם²⁷. און דערפאר — „תמה (משה) . . מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו“: ווי קען זיין א ביאור והסבר אויף דעם ע״פ שכל, אז די נתינה פון א מטבע גשמית (מחצית השקל) איז א פעולה וואס קען אויפטאן „כופר נפשו“.

אויף דעם האט אים דער אוי-בערשטער געענטפערט דערמיט וואס הראהו „מטבע של אש“ . . ואמר לו זה יתנו²⁸. דער אויבערשטער האט אים בא-ווזן אז ווען אידן גיבן מחצית השקל ווערט דעמאלט די מטבע עצמה (ניט נאָר) מצד דער רוחניות פון דער „מצוה“ שבה, א „מטבע של אש“, במילא איז אויך ע״פ שכל פארשטייט מען דעם קשר צווישן דעם „תוכן“ פון נתינת מחצית השקל און „שכר“ פון „כופר נפשו“.

משא״כ באַ צדקה — טוט עס אויף

כלל ניט די מטבע — נאָר כמחז״ל²⁹ (וואס איז א סברא פשוטה): אתה החייתה את נפש העני וב״ב איז שכרו נפשו ונפש ב״ב, מדה כנגד מדה

פון דעם מחצה״ש אבער האט מען געמאכט די אדנים למשכ״ס³⁰ איז ווי קען זיין דבר איוה שיהי' — „מה“ אפילו האדנים — כופר לנפש.

ה. דער ביאור אין דעם:

דערמיט גופא וואס הראהו הקב״ה „מטבע של אש“ און געזאגט „זה יתנו“ — האט דער אויבערשטער פועל געווען אויפגעמאכט א חידוש: דער מחצית השקל וואס אידן האבן געגעבן דא-מאלס (און דאס ווערט נמשך במצות מחצה״ש — תמיד כל הימים) איז ניט נאָר א מטבע גשמית, נאָר אויך א „מטבע של אש“: ד.ה. דעמאלט איז נתחדש גע-וואָרן, אז די מטבע וואס דער אוי-בערשטער האט באוויזן משה'ן — די מטבע ווי זי איז (בשרשה) אש שתחת כסא הכבוד — איז „זה יתנו“ בני ישראל, מטבע כזה ממשיך.

אין צוגאב דערצו וואס דורך דער מצוה איז מען ממשיך און פועל אין דער מטבע אן ענין פון „אש“ (וואס דאס איז אזוי ביי אלע מצוות, כנ״ל), איז ביי מחצית השקל דא א חידוש מיוחד — אז די מטבע עצמה איז „מטבע של אש“.

דער חידוש אין דעם איז ניט אז בשרשה איז עס א „מטבע של אש“

(29) תנחומא משפטים טו.

(30) פרש״י ר״פ תרומה. פרשתנו (ל, טו) — והוא

ממדדיל ירושלמי שקלים פ״א ה״א.

(31) עפ״י תומתם ובפשוטות — דעת הפוסקים

(רמב״ם ריש ה׳ שקלים) שמחצית השקל חלוקה

מכל הנתינות שצ״ל בבת אחת דוקא. — וראה

לקו״ש חט״ז ע' 386 ואילך.

(27) יומא טו, ב (וראה פרש״י שם ד״ה שמא).

וראה פרש״י ר״פ חוקת. רמב״ם ה׳ מעילה בסופו.

(28) ובפרט שבמחצה״ש „כופר נפשו“ הוא לא רק

שכר המצוה, כא גס סיבת וטעם המצוה (היפך ענין

חוקה).

גיבן איז זי עצמה ווערט, מטבע של אש, א חיבור פון שני הפכים

— אפילו דער אש גשמי פון עוה"ז, איז ער א קצה ההפכי פון, מטבעי: מטבע איז, עפ"י (און אין עפר גופא) — במעמקי האדמה, כנ"ל, דער יסוד הכי נמוך: און אש איז דער יסוד הכי גבוה ונעלה.³¹

ועאכו"כ בתוכן ענינם (כרוחניות) — כידוע³² אז די ד' יסודות ארמ"ע זיינען כנגד די ד' עולמות אבי"ע — עפר כנגד עולם העשי, עולם הכי תחתון, און אש איז כנגד עולם האצילות, עולם הכי עליון —

וואס דער חיבור פון די שני הפכים, מטבע גשמית מיט מטבע של אש (ועאכו"כ אז דאס איז ניט דער אש פון עוה"ז הגשמי, נאר, זה" — דער אש שתחת כסא הכבוד) — איז היפך דעם גאנצן ענין פון סדר השתלשלות (וואס השתלשלות מיינט, כנ"ל, אז דער תחתון איז זיך, משתלשל, ובמילא — למטה פון דעם עליון).

נאך מער: דאס איז היפך אפילו פון דעם סדר פון תורה (וואס איז העכער פון וועלט), אפילו פון איר סדר בעניני תורה — ווארעם דער סדר אין תורה איז אין אן אופן פון, השתלשלות, אז חלק הפשט (וואס איז כנגד עולם העשי"ט)

— דאס איז ביי אלע דברים גשמיים, וואס זיי אלע ווערן נשתלשל פון זייער רוחניות'דיקן שורש, אבער זייער מקור געפינט זיך און בלייבט למעלה און זיי זיינען למטה א דבר גשמי —

נאר אין דעם וואס אויך נאך דעם ווי די מטבע איז נשתלשל געווארן און אראפגעקומען אין עוה"ז הגשמי, איז דורך דעם וואס מאיז מקיים מיט איר די מצוה פון מחצית השקל, ווערט אויפֿֿֿ געטאן א שינוי אין דער מטבע אז זי ווערט (ווי זי געפינט זיך בגשמיות) א מטבע של אש.³³

ו. עפ"י וועט מען אויך פארשטיין דעם חידוש מיוחד פון מחצית השקל — וואס האט געפאדערט א פעולה מיוחדת פון אויבערשטן, מטבע של אש הוציא . . ואמר זה יתנו³⁴ — לגבי אלע אנדערע מצוות:

דאס וואס מען געפינט ביי אלע מצוות, אז א מצוה איז ממשיך א חיות רוחני (אש) אין דער עשי גשמית³⁵, איז דאס אלץ אין אן אופן וואס דער גשמי עצמו איז און בלייבט למטה ממקורו, מהרוחני, נאר אין דעם גשמי איז מען ממשיך א חיות רוחני (וואס דאס איז דער ענין פון השתלשלות, אז אין דעם תחתון איז דא (ולפעמים אויך מאיר) פון דעם עליון, אבער דער תחתון בלייבט למטה פון דעם עליון):

משא"כ ביי מחצית השקל איז דער חידוש — אז די מטבע גשמית וואס אידן

33) וביסוד (העפר) דומם גופא נקרא עפרות זהב (איוב כה, ו).

34) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה ספ"ג ורפ"ד — והוא במכמדי' (פי"ד, יב) ומזה"ק (ח"ב כג, סעי' ואל"ך. ועוד).

35) לקו"ת שה"ש ד, ד. אה"ת יתרו ע' תכנו. ד"ה זה היום תריס. וזה סיני תריס"ב קרוב לתחלתו.

36) ראה נגיד ומצוה בתחלתו מע"ה. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. משנת חסידים (מס' חיוב הנשמות פ"א מ"ב) — הובאו ונתבארו בלקריד חיד תשע"א, א. וראה הקדמת הרח"ץ לשער

32) כידוע שזהו החידוש במתן תורה שאז נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים (שמור"י פ"ב, ג. תנחומא וארא טו) — ועי' נעשה החיבור בין גשמיות ורוחניות (שע"י פעולה גשמית יפעלו ענין רוחני).

. . ואמר לו זה יתנו" — "הקב"ה דייקא
און דורך אן אמירה:

די פאראייניקונג פון גשמיות און
רוחניות (אז א מטבע גשמית זאל ווערן
אויך א „מטבע של אש“) — ביידע
בפועל בבית אחת, כסף וכופר נפשו —
קען געמאכט ווערן נאך דורך „הקב"ה"
בעצמו (כנ"ל), וואס ער האט ברצונו
בזיך געווען אין סדר השתלשלות, און
פשיטא אז ער איז ניט מוגבל אין השתל-
שלות (ויכול לבטלו).

ועד⁴⁰ דעם ענין פון בריאה יש מאין,
וואס קען זיין נאך פון „מהותו ועצמותו
של המאציל ב"ה שמציאותו הוא
מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה"⁴¹
שקדמה לו חץ, ולכן הוא לבדו בכחו
ויכלתו לברוא יש מאין כו"⁴².

און ע"ד ווי אין דעם ענין פון יש מאין
— איז דאך די התהוות פון מעשה
בראשית געווען דורך אמירה ודיבור
דוקא, „בעשרה מאמרות נברא העו-
לם"⁴³, „בדבר הוי' שמים נעשו" — איז
אזוי אויך בנוגע דער „התהוות" אז א
מטבע גשמית זאל ווערן אויך אש, אז
דאס ווערט אויפגעטאן דורך דיבור
הקב"ה.

דער דיבור הקב"ה „זה יתנו" — אז די
מטבע גשמית וואס אידן גיבן („יתנו")
וועט זיין אויך „אש" („זה") — האט
„מהווה" געווען דעם חידוש, בדוגמא ווי
די התהוות הנבראים בששת ימי

אין זיך משתלשל (דריי שלבים) פון חלק
הסוד (וואס איז כנגד עולם האצילות)⁴⁴
און איז במילא נידעריקער — ובהרבה
פון אים.

און דעריבער קען אט דער חיבור (פון
„מטבע" מיט „אש") ניט אויפגעטאן
ווערן דורך א מלאך כו', און אפילו ניט
כביכול דורך תורה⁴⁵, וואס זיי אלע זיי-
נען באופן פון השתלשלות (ובמילא
מוגבל בגדר ההשתלשלות), נאך בלויז
הקב"ה בכבודו ובעצמו, וואס ער האט
בזיך געווען ברצונו (ניט חץ בהכרח)
אין סדר ההשתלשלות, און זייענדיק א
„כל יכול", „נמנע הנמנעות"⁴⁶, איז
ביכלתו צו מבטל זיין דעם סדר ההשתל-
שלות, און מחבר זיין די צוויי הפכים⁴⁷
פון גשמיות און רוחניות, אז די מטבע
גשמית זאל ווערן בפועל, אין עוה"ז
— אויך, א „מטבע של אש".

ז. און דאס איז די תשובה (פון אוי-
בערשטן) אין מדרש — ובדיוק לשון
המדרש: „מטבע של אש הוציא הקב"ה

ההקדמות (נעתקה בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע'
62 ואילך). רמ"ז לוח"א ד, סעי'ב. ועוד.

(37) אף שכלל תורה שולטת על הבריאה ומשנה
אותה, ואפילו את העבר, כבירושלמי (כתובות פ"א
ה"ב. ועוד) עה"פ (תהלים נז, ג) לא-ל גומר עלי.

(38) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס'
החקירה להצ"ע ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

(39) ולהעיר מהביאור במאור"ל (סוטה ב, א.
פסחים ק"ח, א. זח"ב קע, א) דקשה (לפני הקב"ה)
לזווג (וכיו"ב) כקריעת ים סוף — דלכאורה איך
שייך קושי למעלה — והבי' כי „זהו היפך הסדר
דהשתלשלות" (שער האמונה לאדהאמ"צ פל"ב.
ובכ"מ). — ולהעיר מסה"מ תרנ"ד (ע' קלג. קמו)

דהקושי שבקיים — וזה שבקיים דוקא נאמר
ש„קשה", ולא נאמר כן בבריאת שמים וארץ — הוא
לפי שבקיים ה' חיבור שני הפכים בנושא אחד,
עיי"ש. ועפ"י יומתק יותר מה שתמה משה במחזה'ש
— כי חיבור ההפכים ד „מטבע" („גשמית") ו „אש" הוי"ע
של קושי למעלה, כביכול.

(40) וי"ל דעוד יתרה מזה — דחיבור ב' הפכים
קשה למעלה, משא"כ הבריאה הרי לא בעמל כו'
נבי"ע (ב"ר פ"ג, ב) — וכפשוט אינו סותר משנית
בתנאי שהויה"א פ"ב.

(41) השתלשלות.

(42) אנהי' ס"ב (קל, סעי'א ואילך).

(43) אבות רפ"ה.

(44) תהלים לג, ו.

בראשית דורך דיבורו ומאמרו של הקב"ה.

ח. לכאורה קען מען פרעגן:

זיכער האט משה רבינו געוואוסט (אויך איידער דער אויבערשטער האט אים באוויזן, מטבע של אש) אז עס איז ביכלתו ית' צו מחבר זיין שני הפכים — וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דער אויבערשטער קען מחבר זיין די מטבע גשמית מיט (איר שורש ב)רוחניות. והדרא קושיא לדוכתה: וואס איז די תמי' פון משה'ן, מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו?

איז כמה תשובות בדבר, ומה:

(א) אין חכמה ושכל דקדושה — משה — דאָרף אזא זאך זיין תמוה" (נאָר זייענדיק אַ חוקה איז ער נישט מהרהר כו.), אבער מ'קען נישט זאָגן אז דאָס איז אַ „משפט" אדער „עדות".

(ב) וויבאלד אז דער אויבערשטער האט נישט מגדיר געווען דעם מחצית השקל אלס חוקה" — איז זיכער אז עס איז דא אַ הסברה אויף זיין תמי', און די מצוה פון מחצית השקל גייט אַריין אין דער „השתלשלות" פון תורה ומצות, און נאכמער — אין דעם גופא, נישט אין דעם סוג פון „חוקה".

און דאָס איז אויך דער דיוק אין דער תשובה (במדרש) — „כמין מטבע של

אש . . הראהו למשה: כדי צו אַראַפֿ-נעמען די תמי' פון משה'ן, איז נישט גענוג צו זאָגן דעם ענין צו משה'ן (ווייל דאָ-מאָלס בלייבט דאָס אַ תמי' וואָס מען קען נישט פאַרשטיין בשכל), נאָר עס האָט געדאַרפט זיין „הראהו" — אַז די פעולה (ווי די מטבע גשמית ווערט אויך, מטבע של אש) זאָל זיין אין אַן אופן פון ראיי. די זאך איז בגילוי ממש אין אַן אופן פון „זה יתנו" — „מראה באצבעו ואומר זה".

און נאָך מער: דער גילוי איז (נישט נאָר ביי משה'ן, נאָר) ביי אַלע אידן — אַז זייער נתינה איז באופן פון „זה יתנו", אַז איז דער מטבע וואָס זיי גיבן שטייט בגילוי אויך אַז זיי איז „זה", „מטבע של אש" („להבחין היטב (ועייז) להודיע לישראל").

ט. ויש להוסיף ביאור אין דעם תוכן הענין פון „מטבע של אש" — אש דייקא. דלכאורה:

צו מדגיש זיין אז די מטבע וואָס אידן גיבן איז (נישט נאָר אַ מטבע גשמית, נאָר אויך) די מטבע שלמעלה שמתחת כסא הכבוד — איז נישט מוכרח צו ווייזן מטבע של אש דוקא. וואָרום מען געפינט אַז למעלה איז אויך דאָס ענין המים („מיכאל שר של מים") וכו' — פאַר-וואָס האָט מען באוויזן „מטבע של אש" דוקא?

ויש לומר, אַז דערמיט האָט דער אוי-בערשטער (באוויזן, און דורכדעם) אויפגעטאָן, אַז די נתינה פון מחצית

45) ולהעיר, לכאורה, מענין הסנה הבורע למטה בהר חורב ואינו אוכל. אבל: שם ה' בורע ב.א.ש של מעלה ש.א.נ.ה אוכלת (שמור פ"ב, ה) — ואינו שייך לגדוד.

46) ראה לעיל הערה 39.

47) ע"ד: אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה (במיתו, ב — במשנה).

48) ואדרכא הדגיש טעם, ולא ית' בהם נגף" (פרשתנו ל, יב).

49) ל' התוס' — חולין שם.

50) אע"פ שכסא הכבוד הוא של אש (דניאל ז, ט. פיוט אמרו לאלקים כשחרית דיהובים) אבל ביחזקאל (א, כו) — „כמראה אבן ספיר" ועולם הכסא הוא עולם הבריאה וכו'. ואכ"מ.

51) ראה תנחומא ויגש ו. לקו"ש חכ"ה ע' 260. ושינ.

די קרבנות ציבור פאר דעם גאנצן יאר — פונדעסטוועגן, איז דאך אויך בזמן הזה פאראן דער מנהג ישראל⁵⁴, ליתן⁵⁵ קודם פורים (בליל⁵⁶ פורים קודם שמתפללים מנחה) מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר. ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה, יש ליתן שלשה⁵⁷.

נוסף לזה: וויבאלד אז ביי יעדער אידן איז פאראן א משכן ומקדש רוחני, כמש"נ⁵⁸, ושכנתי בתוכם⁵⁹, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א⁶⁰ מישראל⁶¹ — איז פארשטאנדיק, אז עס איז דא דער ענין פון נתינת מחצית השקל (ברוחניות) פון וועלכן מען מאכט די אדני המשכן⁶² (פון דעם משכן רוחני שבתוכם⁶³).

און אויף דעם איז די הוראה פון דעם ענין פון „זה יתנו“ — מטבע של אש — אז ווען אידן גיבן א פרוטה למצוה, לצדקה (און אזוי אויך ווען מאיז מפיס אז עני בדברים⁶⁴, דיבור גשמי דורך די ה' מוצאות הפה הגשמיים), איז דאס ניט סתם א מטבע גשמית (אדער דיבור גשמי), נאר (אויך) א מטבע של אש —

השקל זאל זיין ניט נאר אז ענין רוחני, נאר אין רוחניות גופא — אז ענין פון „אש“:

דער אונטערשייד צווישן אש און די אנדערע יסודות: עפר מים ורוח (כפשוטם למטה, וואס דערפון איז פארשטאנדיק אויך בנוגע צו שרשם הרוחני) איז — אז די אנדערע יסודות זיינען יורד למטה, אדער לכל היותר — בלייבן במקומם; משא"כ טבע האש איז צו עולה זיין למעלה⁶⁵, עד כדי כך, אז עס פארדערט זיך א השתדלות מיוחדת (דורך א פתילה וכו') אז דער אש זאל בלייבן למטה.

און דאס האט דער אויבערשטער באוויזן משה'ן, מטבע של אש — אז די נתינה פון מחצית השקל דורך אידן איז (ניט נאר א נתינה פון א מטבע רוחנית, נאר אין דעם גופא) באופן פון „אש“, אז עס האט די תכונה פון אש צו שטענדיק עולה זיין למעלה, לעלות בקודש עילוי אחר עילוי.

און דערמיט איז נאך מער יומתק ווי א מטבע גשמית קען אויפטאן. כופר נפשו⁶⁶ — וויבאלד אז זי האט אין זיך די תכונה פון „אש“, וואס ווייזט אויף עלי למעלה, דאס דערווייטערן זיך פון חומריות און די שאיפה צו רוחניות.

יוד. דערפון לערנט מען אפ א הוראה נפלאה אין עבודת האדם:

אע"פ וואס דער ציווי פון נתינת מחצית השקל איז בעיקרו בזמן שביהמ"ק הי קיימ⁶⁷, ווען מ'האט גע'דארפט געבן דעם מחצית השקל צוליב

(54) רמב"ם שם רפ"ד.

(55) אשר תורה היא.

(56) רמ"א או"ח ר"ס תצ"ד.

(57) ל' הרמ"א — ממחריל. בג"ל — כן הוא

בדפוסים שראיתי. יש לברר בשאר הדפוסים.

(58) וגם בזה חלוק מחצה"ש מכ"כ ענינים שעושים לזכר או במקום וכו' — שמדייקים בה

שתה"ב במטבע גשמית דוקא כדאז, מחצית וכו'.

(59) תרומה כה, ח.

(60) שליה סט, א, רא, א, שכה, ב, שכו, ב, ר"ח

ש' האהבה פ"ז קרוב לתחלתו. לקו"ת ר"ס נשא.

ובכ"מ.

(61) ראה כתר שם טוב מב, סעי' ואל"ך.

(62) נסמן לעיל הערה 30.

(63) ראה ב"ב ט, ב.

(52) ראה תניא רפ"ט — ע"ס במדבר שבהערה

34. וראה זהר (כד, א) ורמב"ם (פ"ד ה"ב) שבהערה

הג"ל.

(53) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ח.

בלוין א פעולה גשמית, נאָר ס'איז אויך „מטבע של אש“, אַן ענין פון רוחניות וקדושה.

און פון דעם איז פאַרשטאַנדיק דער גודל העילוי וההפלאה אין דעם ענין פון חיות, וואָרעמקייט און התלהבות — „אשׁ של קדושה — אין דער עבודה פון א אידן בכל עניני התורה ומצוות, ביז אַז אין יעדער פעולה זיינע איז ניכר די „מטבע של אשׁ“,

ביז אַז ער איז מקיים דעם ציווי: „אשׁ תמיד תוקד על המזבח (הלב)“ לא תכבה.

(משיחת שׁ״פ משפּטים (פ׳ שקלים) חשמי״ה)

אַן ענין פון רוחניות וקדושה, און אין דעם גופא — מיט דער תכונה פון אשׁ, וואָס טבען איז אַז ער איז שטענדיק עולה למעלה.

און פון מחצית השקל לערנט מען אויך אַפּ אויף אַלע מצוות — אַז יעדע פעולה פון א אידן אין עניני תורה ומצוות, כאַטש זיי זיינען נתלבש גע- וואָרן אין דברים גשמיים דוקא (ציצית) בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכיו״ב בשאר כל המצוות) — איז דאָס ניט

64) דנוסף לזה שכל מצוה כוללת את כל המצוות, ובפרט ע״פ הביאור (צפ״ע כללי התוהמיצ׳ ערך עוסק במצוה כו. וע״ד החסידות — סה״מ תרניה ע׳ לו. המשך תרס״ז ס״ע סח. סה״מ קונטרסים ח״ב תלה, ב) בענין העוסק במצוה פטור מן המצוה (טובה כה, סע״א. סוטה מד, ב) — הרי מכיון שממחצית השקל נעשו אדני המשכן (כנ״ל), נמצא שזהו היסוד שעליו בנוי המשכן כולו — כללות העבודה ד.שכנתי בתוכס״ הנעשית ע״י קיום התומצ׳. שמה מובן, שמהענין דמחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות.

65) ר״פ צו (ו, ו).

66) ראה לקוית סוכות עה, ג ואילך. עיישׁ.

תשא ב

אָבער וועגן משיחת מלכים ווערט דאָ נישט דערמאָנט. און דעריבער איז רש"י מפרש: „כל המשיחות — וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין די פסוקים — כּיף יונת — חוץ משל מלכים (וואָס שטייט נישט אין די פסוקים) שהן כּמין נזר“.

לפי' בלייבט אָבער נישט גלאַטיק: כלל דרש"י עה"ת איז דאָך, אַז (ער איז נישט קיין ספר הלכות, נאָר), „אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“ איז פאָרוואָס דאָרף רש"י בכלל מוסיף ויין דאָ „חוץ משל מלכים כּו“, וויבאָלד אַז אין דער פרשה — און אויך אין די פסוקים ופרשיות שלפני זה — ווערט כלל'י נישט דערמאָנט וועגן משיחת מלכים?

ב. בנוגע דעם אופן המשיחה, האָט שוין רש"י מפרש געווען אין דער פרשה שלפנ"ז (פ' תצוה) כמה פעמים:

אויפן פסוק⁸, ורקיני מצות משוחים בשמן זאָגט רש"י „אחר אפייתן מושחן כּמין כּיף יונת שהיא עשוי כּנוי' שלנו“; עטלעכע פסוקים נאָך דעם⁹, ביים ענין פון משיחת אהרן, זאָגט רש"י „אף משיחה זו כּמין כּיף (נותן שמן על ראשו ובין ריסי עיניו ומחברו באצבעו)“; און דערנאָך, ביים פסוק וועגן משיחת המזבח¹⁰, זאָגט רש"י „וכל המשיחות כּמין כּיף יונת“.

דער טעם (ומקור) בפשטות וואָס

א. פון דעם פסוקי „ומשחת בו את אהל מועד גו“ איז רש"י מעתיק די ווערטער „ומשחת בו“ און איז מפרש: כל המשיחות כּמין כּיף יונת חוץ משל מלכים שהן כּמין נזר.

דער מקור פון רש"י'ס פירוש וועגן די אופני המשיחה איז אין גמרא הוריות¹¹ און כריתות¹², און דער לשון הגמרא (אין הוריות) איז: „מושחין את המלכים כּמין נזר ואת הכהנים כּמין כּיף מאי כּמין כּיף אמר רב מנשיא בר גדא כּמין כּיף יוני“.

אָבער צוזאָמען דערמיט איז רש"י בפירושו משנה פון ל' הגמרא בכמה פרטים: א) רש"י זאָגט „כל המשיחות — נישט נאָר משיחת כהנים, ווי עס שטייט אין גמרא. ב) ער איז מקדים „כל המשיחות“ פאָר משיחת מלכים. ג) נאָכ' מער: אפילו נאָכדעם — ברענגט רש"י משיחת מלכים נישט אַלס אַ בבא (דיו) בפ"ע, ווי אין גמרא, נאָר אַלס פרט היוצא חוץ מן הכלל פון „כל המשיחות“ — „חוץ משל מלכים“.

דער טעם פון די שינויים איז מובן בפשטות: רש"י דאָ — על התורה איז דאָך מפרש פשוטו של מקרא, און אין די פסוקים רעדט זיך וועגן מערערע משיחות: משיחת המשכן והארון און די כלים¹³, און אויך משיחת אהרן ובניו¹⁴.

(1) ל. כו.

(2) כ"ה בפרש"י — בדפוסים שלפנינו. וראה לקמן סעיף ה ובהנסמן שם.

(3) יב. א.

(4) ה. ב.

(5) כ"ה בהוריות לפנינו. וראה לקמן שם.

(6) ל. כו ואילך.

(7) ל. ל.

(8) בראשית ג, ח. ועד"ז שם, כד. ובכ"מ.

(9) וגם לא לאחז' בחומש.

(10) תצוה כט. ב.

(11) שם, ז.

(12) כט. לו.